

חגיגה כ

משה שווערד

1. רמב"ם הלכות שאר אבות הטומאה פרק יא הלכה ט

חולין שנעשו על טהרת תרומה השלישי שבהן פסול כתרומה, ואם נגע בקדש אינו עושהו רביעי ואפילו משקה קדש אינו פוסל, וחולין שנעשו על טהרת הקדש השלישי שבהן טהור כחולין.

- השגת הראב"ד: השלישי שבהן טהור כחולין. א"א זה האיש תפס הדרך המסוכסכת בסירים והניח הדרך הסלולה כי רוב הסוגיא של חולין והסוגיא של מסכת נדה וסתם משנה של מסכת חגיגה כולן חולין שנעשו על טהרת הקודש כקדש דמו והוא תפס דברי יחיד הוא ר"נ דס"ל כחולין דמו והוא אמר לה הכא ואמר לה נמי התם בחומר בקדש.

2. ספר מגדים חדשים

והתניא הושיט ידו כסל והסל על כתיפו והמגריפה בתוך הסל כו'. מיצות "הושיט ידו כסל", אין להם ענין כאן, ואכן בתוספתא טהרות (פ"ח ה"ט) וכן בזבחים (לט א) ליתנהו להני מיצות. ובזבחים שם איתא עודה הסל על ראשו ומגריפה בתוכו כו'. וכ"ה בדק"ס כאן. וכתב שם בהגהות (אות פ'), ואולי דרבותא אשמעינן דאף שהוא על כתיפו היסח הדעת פוסלת זה ע"ש. ונראה דהחידוש הוא יותר, דכשהוא על כתיפו והיה בלבו לשמור על הסל, הרי הוא נזהר לבל יגש מאן דהוא לסל, וא"כ גם המגריפה א"א שיטמא, מ"מ כיון שלא היה בלבו על המגריפה, המגריפה טמאה.

3. ספר מגדים חדשים

✓ אין והתניא כו'. פ"י בניחותא. בהליכת עולם (שער ב' דף ו' ע"ב) כתב, כל היכא דאיתמר והחנן והתניא קושיא היא ולפרוכי קאתי, ופעמים תמלא

והתנן והתניא סיוע, (וההפרש שיש ביניהם שאותו שהוא קושיא כתיב בלא אל"ף ובתמיה קרינן ליה, ואותו שהוא סיוע כתיב באל"ף והא תניא ובניחותא קרינן ליה. וכן אומר רש"י ז"ל בפ"ק דב"ק (יא א) והא תניא בניחותא גרסינן ליה, וכן בהרבה מקומות, והכי קאמר והא תניא והא לך סיוע וסעד מדתני וכו' ע"ש. וכ"כ בשיטה מקובצת בינה (כה א), והא תניא גרסינן וכן הוא בספרים, ולא גרסינן והתניא, משום דאין קושיא אלא סיוע הוא שמציא רב גמון לדבריו מן הצרייתא ע"ש.

וּבְרִיךְ מֵהַרְיֵק"א ז"ל בְּהַלְיוֹת עוֹלָם שֶׁ, כְּתוּב ע"ד
הַהַלְיוֹת עוֹלָם, מ"ש כֹּל הֵיכָל וְכוּ', יֵשׁ יוֹצֵאִים
מִן הַכֹּלל בְּפ"ק דְּב"ק (י"א א) וְהַמְנִיחַ אַחֲרַיִם אֲחֵרִים
כּו' פִּירֶשׁ"י ז"ל בְּנִיחוּתָא, אֲעִפ"י שְׁמַלְיוֹ גִּירְסָא
בְּא"ל"ף. וְכֵן בְּפֶרֶק בְּנוֹת כּוֹתִים (גְּדָה לֵה ב) וְכֵן בְּפֶרֶק
הַחוּלְךָ (יְבָמוֹת מ"ב ב) וּבְפֶרֶק דֵּס חֲטָאֵת (זְבָחִים ל"ד א)
ע"ש. [וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי שְׂקִיבֵל לְדַבְּרֵי הַהַלְיוֹת עוֹלָם
שְׁבַמְקוּס שֶׁהוּא בְּנִיחוּתָא אֲמַר וְהָא תְּנִיָא, רַק כְּתוּב שִׁישׁ
יּוֹצֵאִים מִן הַכֹּלל הַזֶּה וְאִף שֶׁהוּא בְּנִיחוּתָא אֲמַר וְהַמְנִיחַ,
וַיֵּיךְ לְד' מִקּוּמוֹת. [וְהַדְּבָרִים ז"ב, דְּאֲנִי הַרוּאָה אַחֵר
הַחִפּוּשׁ דְּהוּא בְּהִיפְךָ, דְּבְרוּב כֹּלל הַמִּקּוּמוֹת בְּש"ס וְהֵם
בְּשִׁבְעִים בְּמִסְפָּר, אֲמַר "וְהַמְנִיחַ" בְּלִשׁוֹן יְנִיחוּתָא,
וְיוֹצֵאִים מִן הַכֹּלל מִנְּאֻחֵי רַק בְּשֵׁנֵי מִקּוּמוֹת, מִכּוֹת (י'
ב) וְזָבָחִים (ק"ז א), דְּאֲמַר וְהָא תְּנִיָא בְּלִשׁוֹן יְנִיחוּתָא,
וַי"ב.

וע"ע בְּשֵׁנֵי חֲמֵד שֶׁ, שֶׁהֵבִיחַ מִסְפָּרֵי אַחֲרוּנַיִם שֶׁהִקְסוּ
 עַל כֹּלל זֶה, מֵהַמְּבֹרָאֵר בְּהַרְבֵּה מִקּוּמוֹת בְּחִלְמוֹד
 לְיִתְחַל לְכֹלל זֶה. וְכְתוּב דְּכוּוֹנֵת צַעֲלֵי הַכֹּלל הַזֶּה הוּא שְׂכָן
לְרִיךְ לְגָרוּס "וְהַמְנִיחַ" עַל קוֹשִׁיא "וְהָא תְּנִיָא" לְסִיעֵתָא,
וְכַשְׁמַנְחָא בְּהִיפְךָ לְרִיךְ לְחַקֵּן וְלִהְגִּיָה ע"ש. וְלַעֲג"ד גַּם
 הַשְּׂדֵי חֲמֵד לֹא הֶעֱלֶה דַעְתּוֹ, שְׁלִפֵי דְבְרֵי נִטְרָךְ לִהְגִּיָה
 בְּעִשְׂרוֹת מִקּוּמוֹת בְּש"ס, וְהֵם לֹא מִסְתַּבְּרָא כֹּלל. וְע"ע
 בְּסִפְרֵי דְבְרֵי סוֹפְרִים (כֹּלל פ').

4. בית הבחירה למאירי מסכת הגיגה דף כ עמוד א

מי שברור לו שמה שנתעסק בו לא נגע בו טומאה אלא שלא היה מכוין לשמרו מן הטומאה הדבר טמא הואיל ולא היה מכוין לשמרו שמה נטמא ולא הרגיש מעשה באשה שבאה לפני ר' ישמעאל ואמרה לו בגד זה ארגתי בטהרה ולא היה בלבי לשמרו מתוך בדיקות שהיה בודק בה אמרה גדה משכה עמי בחבל ר"ל בשעה שקשרתי את הבגד בכלי האורג משנעשה ראוי לטומאה ולא הייתי מרגשת בדבר וכן פעם אחרת אמרה מפה זו ארגתיה בטהרה ולא היה בלבי לשמרה מתוך בדיקות שהיה בודק בה אמרה נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה ועדין היתה לחה כלומר שהיתה גדה בתחלת אריגתה וקודם השלמת ג' אצבעות טבלה וחזרה והשלימתו לג' אצבעות ועדין היתה אותה צינורא לחה וי"מ משום אשת עם הארץ שצינורא שלה מטמאה ואין הדברים נראין שכל שבאה לישאל חברה היא ומ"מ צריך שתדע שלא היה בודק בהם אלא כדי לטמאן מתורת ודאי הא לטומאה לא היה צריך לבדקו שכל שלא כיונה לשמור טמא כמו שכתבנו

- כלומר שלא יהיה רק טמא מדרבנן

5. ספר מגדים חדשים

והנה במאירי כאן כבר הביא כן בשם קצת מפרשים, שלא להניח נכריה ללוש עיסה של מצות מצוה בפסח אף בישראלית עומדת על גבה, שאין שימור צמה שביד חזירו, ולמדו כן ממ"ש כאן חזקה אין אדם משמר מה שביד חזירו. וכן הביא שיטה זו המאירי בפסחים (מ' א). והמאירי כאן דחה דבריהם וכתב, ואין זה כלום שכל שהוא תלוי בחימוץ לבד אין היסח הדעת פוסל, וטהרות הוא שנטמאו בהיסח הדעת אבל לא עיסת מצה ויין נכף ע"ש. וראיתי בשו"ת מהרש"ם ח"ב (סימן ג') שהביא דברי המנ"ת, וכתב לדחות דבריו, דגבי מצה כיון דכל מצות השימור הוא לשמרו שלא יחמץ, שפיר י"ל דסגי באופן שהוא בטוח מחימוץ ואף ע"י שימור של אחר, וגבי טהרות שאני שהחמירו בשמירתן צמחה דברים ואף בהיסח הדעת בלבד ע"ש. והן הן דברי המאירי.

חזקה אין אדם משמר מה שביד חזירו. צמחה
 חימוץ (מצוה י'), עמד צענין מצוה שצריכה
 שימור לשמה, ומבואר צראשוניס דלא מהני באחר
 שעומד על גביו, אלא העושה המעשה בעצמו כגון הלש
 והאופה צריכים שיכוונו לשם מצוה, ולכן אם לשה גוי
 או חרש שוטה וקטן וישראל עומד ומשמרה לא מהני.
 וכתב המנחת חינוך דהוא מדין המבואר כאן דאין אדם
 משמר מה שביד חזירו, ולכן כיון דאמרה חורה
 ושמרתם את המצות, דלריך לשמור מחימוץ והשימור
 מחימוץ יהיה לשם מצוה מצוה, לריך שהעושה המעשה
 ובידו העיסה הוא לריך לשמור, אבל שמירה של אחר
 לא מהני, דזה הוי חזקה שאינו משמר מה שביד אחר
 ע"ש.

6. רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יג הלכה ה

היו חמריו ופועליו טוענין טהרות ועוברין לפניו אע"פ שהפליגו יותר ממיל הרי אלו טהורות מפני שהן בחזקת שהוא שומרן והן מפחדין ליגע ואומרים עכשיו יבוא שהרי הוא יבוא אחרינו, אבל אם אמר להם צאו ואני אבוא אחריכם כיון שנתכסו מעיניו הרי הן טמאות.

7. כסף משנה הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יג

[ה] היו חמריו וכו'. ברייתא בסוף פרק ב' דחגיגה (דף כ' ע"ב) ומקשה בגמרא מאי שנא רישא ומ"ש סיפא ואסקה רבי יצחק נפחא רישא בבא להם דרך עקלתון ומשמע דה"ק הב"ע בשבע"ה יכול לבא להם דרך עקלתון פתאום דמרתתי ואמרי השתא אתי. ויש לתמוה על רבינו למה השמיט מלהזכיר דרישא מיירי דוקא בשיכול לבא להם דרך עקלתון וצ"ל שבכלל מ"ש והם מפחדים ליגע ואומרים עכשיו יבא שהרי הוא יבא אחרינו היא דבא להם דרך עקלתון דאמר רבי יצחק נפחא לאו למימרא דבא דרך עקלתון דוקא בעינין שכל שהוא בא אחריהם הוי כבא להם דרך עקלתון שהרי הוא רואה והם אינם רואין אותו:

8. שערי דעת [ח"א, פרק ט, סעיף יב]

סעיף יב חומרות של קודש

חומר טומאה ומעלה יתירה²²⁸ החמירו חכמים לענין קודש יותר מלענין תרומה וכל שכן מלענין חולין, יש שהחמירו באוכל קודש²²⁹, ויש שהחמירו בכלים לגבי קודש. ואחת עשרה מעלות נאמרו²³⁰, תשע מהן לענין דיני טומאה, ושתיים מהן לענין דיני טבילה²³¹.
חומרות בקודש לענין טומאה:

א. בטומאת משקין לטמא כלים - כלי שנטמא אחוריו במשקין אין תוכו נטמא (כמשנת"ל סעיף ה'), משום שטומאת משקין לטמא כלים הוא תקנה דרבנן ואין שורפים על טומאה זו תרומה וקדשים, ולכן נתנו לטומאה זו היכר²³² שתהיה שונה מכל הטומאות שבכל הטומאות אם נטמא אחוריו נטמא תוכו, אבל בטומאה זו רק אחוריו טמא ועל ידי כן נכור שאין שורפים עליה תרומה וקדשים. אולם כל זה בתרומה ובחולין, אך לגבי קודש אם נטמא אחוריו במשקין נטמא כולו, ובכלל זה אם נטמאו אוגנו וידות הכלי ובית הצביטה כמשנת"ל סעיף ה' אות ב'.

ב. בנושא את המדרס שלא ישא את הקודש - הנוגע במדרס או הנושא אותו הרי הוא אב הטומאה לטמא כלים ואוכלים מדין טומאה בחיבורים וכמו שנתבאר בפרק ד', ומכל מקום אינו מטמא את הכלים מדין טומאה בחיבורים אלא על ידי נגיעה, וכך אינו מטמא מדין

228. לשון "חומר" הוא במשנה בחגיגה כ,ב, ולשון "מעלה" הוא לשון הגמרא שם כ,א,ב.

229. לענין חולין שנעשו על טהרת הקודש מבואר בגמרא שיש שגזרו עליהם גם בחולין שנעשו על טהרת הקודש ויש שלא גזרו עליהם אלא בקודש ממש. ואלו שגזרו גם על חולין שנעשו על טהרת הקודש: (א) אין מטבילין כלים בתוך כלים. (ב) אם נטמא אחוריו נטמא תוכו. (ג) הנושא את המדרס לא ישא גם חולין שנעשו על טהרת הקודש. (ד) בגדי אוכלי תרומה נחשבים למדרס גם לגבי חולין שנעשו על טהרת הקודש. (ה) כלי שיש בו קשרים צריך להתיר את הקשר ולהטבילו גם לענין חולין שנעשו על טהרת הקודש. (ו) כלים הנגמרים בטהרה צריכים טבילה גם לחולין שנעשו על טהרת הקודש.

ואלו שלא גזרו עליהם בחולין שנעשו על טהרת הקודש: (א) הכלי מצרף רק קודש ולא חולין שנעשו על טהרת הקודש. (ב) חולין שנעשו על טהרת הקודש אין בהם לא שלישי ולא רביעי (כן הוא דעת הרמב"ם פ"ב מאבות הטומאות ה"ז, ועיין לעיל סעיף י"א). (ג) אם נטמאת אחת מידי חברתה טהורה לענין חולין שנעשו על טהרת הקודש. (ד) אוכלים מאכלים נגובין בידיים טמאות בחולין שנעשו על טהרת הקודש. (ה) האונן ומחוסר כיפורים מותרין בחולין שנעשו על טהרת הקודש. ובגמרא חגיגה מבואר שטעם ההבדל בין הגזירות, ששש הגזירות הראשונות יש להם חשש טומאה דאורייתא, משא"כ חמש האחרונות אין להם חשש טומאה דאורייתא.

טומאה בחיבורים את הכלי חרס²³³, ולכן מן התורה אדם הנושא את המדרס אף על פי שהוא טמא יכול הוא לשאת את הקודש כשנמצא בתוך כלי חרס מפני שאינו מטמא את הכלי חרס, וכן אינו מטמא את האוכל שבתוכו כל זמן שאינו נוגע בו, אבל גזרו חכמים²³⁴ שהנושא את המדרס שלא ישא את הקודש שמא יגע בקודש²³⁵.

ג. **בטומאת בגדים** - בגד שנשמר²³⁶ בטהרה למי שרגיל לאכול תרומה²³⁶, אע"פ שלגבי תרומה הרי הוא טהור, לגבי קודש אינו כן אלא כל זמן שלא נשמר שמירה מיוחדת לקודש דינו כבגד שלא נשמר כלל שסתמו טמא מדרס²³⁶.

ד. **בכלי שנגמרה מלאכתו** - כלי שבשעה שנגמרה מלאכתו נשמר שלא יקבל טומאה לגבי תרומה הרי הוא טהור, אבל לגבי קודש הרי הוא טמא, שכיון שבזמן שלא נגמרה מלאכתו לא שמרוהו מטומאה שהרי עדיין לא היה ראוי לקבל טומאה, חששו חכמים שמא²³⁷ היה עליו בזמן שעדיין לא נגמרה מלאכתו רוק הבא מהזב²³⁸ ונשאר עליו עד שנגמר הכלי והרי עתה הוא נטמא²³⁹.

ה. **לענין צירוף אוכל לטומאה** - דין הוא שאין שני אוכלים מצטרפים לקבל טומאה רק אם יהיו מחוברים ואפילו אם נמצאים תוך כלי אחד, וכל זה בחולין ובתרומה אבל לגבי קודש שני אוכלים הנמצאים בתוך כלי אחד אם נגעה הטומאה באחד מהן האוכל השני שבאותו כלי נטמא²⁴⁰.

ו. **בדין טומאת אוכלין** - לגבי חולין יש רק ראשון ושני לטומאה, שאם נגע כלי באוכל, האוכל הוא ראשון לטומאה והאוכל הנוגע בו הוא שני לטומאה, ובתרומה יש גם שלישי שאם נגע אוכל שני זה באוכל אחר הרי הוא שלישי לטומאה²⁴¹, אבל אם נגע באוכל אחר

אפילו תרומה אינו נעשה רביעי, אבל בקדשים נעשה רביעי²⁴².
ז. **בטומאת ידים** - אם נטמאת יד אחת אינה מטמאת את חברתה, ולענין קדשים אינו כן אלא יד שנטמאת מטמאת את חברתה ונחשבת כשלישי לטומאה²⁴³ ומטמאת את הקדשים²⁴⁴.

ח. **באכילה בידים טמאות** - מותר לאכול תרומה אף שידי טמאות, וכגון שהאוכל אינו ראוי לקבל טומאה מפני שאינו מוכשר, או אפילו כשהאוכל מוכשר אלא שחבירו תחב לתוך פיו את האוכל, אבל בקודש כשתחב לו חבירו לתוך פיו אסור לו לאכול עמו אוכל חולין²⁴⁵ שמא תגע ידו הטמאה באוכל קודש שבפיו²⁴⁶.

ט. **באונן ומחוסר כיפורים**:

אונן - היינו מי שמת לו מת. מן התורה אחר שעבר זמן אנינותו²⁴⁷ הרי הוא מותר לאכול קדשים אם לא נגע במת, אך מדרבנן אסרוהו בקדשים עד שיטבול, אולם אינו מטמא את הקדשים אלא רק אסור באכילתם²⁴⁸.

מחוסר כיפורים - יש טמא אף שכבר טבל והעריב שמשו אינו מותר באכילת קדשים וכן פוסל את הקדשים בנגיעתו עד שיביא את כפרתו, וכמו שיתבאר לקמן פי"ג סעיף ה', והוא הנקרא "מחוסר כפרה", דין תורה הוא שאחר שהביא את כפרתו מותר לו לאכול בקדשים ואינו צריך טבילה, שהרי כבר טבל מטומאתו לפני שהביא את כפרתו, ועתה הלא אינו

מחוסר כפרה המעכבו מלאכול בקדשים, אך החמירו חכמים שלא יאכל בקדשים עד שיטבול אחר שיביא את כפרתו. יש ראשונים שאמרו שאף שאסור באכילת קדשים אבל אינו מטמא את הקדשים ודינו כמו אונן²⁴⁹. אך יש שמשמע בדבריהם שמחוסר כיפורים (אחר שהביא את כפרתו) מלבד איסור אכילתו הוא גם מטמא את הקדשים כל זמן שלא טבל²⁵⁰, ואין דינו כמו אונן שאינו מטמא אלא רק נפסל לאכילת קדשים.

חומרות בקודש לענין טבילה:

א. מן התורה מותר להטביל כלי בתוך כלי כשיש בכלי החיצון פתח בשיעור²⁵¹ של שפופרת הנוד²⁵², אבל לגבי קודש אי אפשר לטבול כלי בתוך כלי אפילו שיש בו כשפופרת הנוד גזירה שמא²⁵³ לא יהיה בו כשיעור הזה שאז אי אפשר להטביל בתוכו.

ב. בגד שיש בו קשר - מן התורה אין קשר נחשב חציצה ואין צריך להתיר את הקשרים קודם הטבילה, אבל לגבי קודש, בגד שיש בו קשר צריך להתיר את קשריו קודם הטבילה²⁵⁴.

עוד חומר בקודש לענין טבילה:

א. מן התורה הטובל במקוה אע"פ שלא נתכוון להטהר לשם קודש הרי הוא טהור²⁵⁵, והחמירו חכמים שלענין קודש אינו טהור עד שיטבול לשם קודש.

ואולם כעין חומר זה יש גם במעשר שני ובתרומה, שאם טבל לשם חולין אינו טהור למעשר

עד שיטבול לשם מעשר, ואם טבל לשם מעשר אינו טהור לתרומה עד שיטבול לשם תרומה²⁵⁶.

ב. תיקנו חכמים טומאת ידיים כמו שנתבאר לעיל סעיף ג' אות י', אבל לענין טהרתן חלוק קודש מתרומה וחולין, שלענין חולין ותרומה מספיק במה שיטול ידיו ברביעית מתוך כלי, אך לענין קודש צריך דוקא שיטבול ידו בתוך מקוה של ארבעים סאה²⁵⁷.

ג. עוד החמירו חכמים שאוכל או משקה שחל עליו טומאה אין הטומאה נפקה ממנו על ידי השקה חריעה, (ועיין לקמן פי"ג סעיף ג' אות ד'), וכן החמירו שאוכל שנטמא, המשקין שבו נטמאו עמו, ועיין לעיל פי"ח סעיף ז' אות ג'.

חומר לענין טומאת נבילה:

א. בהמה טריפה ששחטה אינה מטמאה, אבל קודש שנגע בה נטמא מדרבנן כנוגע בנבילה²⁵⁸.

ב. בשר חולין (הנקרא "בשר תאוה") גזרו חכמים עליו שדינו כשלישי לטומאה²⁵⁹ ופוסל את הקדשים, ויש שאמרו שדינו לענין קדשים כנבילה ובשר קודש הנוגע בו הרי נהיה ראשון

לטומאה²⁵⁸.